

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

Kunskapsutbyte en fråga om tid och relationer

—

**en kvalitativ studie om hur ett kunskapsutbyte sker
mellan studenter och sociala organisationers deltagare**

SQ4133 Fältanknutet vetenskapligt arbete i socialt arbete

Handledare: Erik Eriksson

Författare: Alexandra Sundell och Valentina Papic

Göteborgs universitet VT16

Antal ord: 6331

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Begreppsdefinitioner	3
2. Syfte och frågeställning	3
3. Teori	3
4. Tidigare forskning	7
5. Metod	9
5.1 Datainsamling	9
5.2 Urval	10
5.3 Analysmetod	10
5.4 Validitet	10
5.5 Etiska aspekter	11
6. Analys	12
6.1 Relation	13
6.2 Fördomar	15
6.3 Tidsbrist	16
7. Diskussion	18
Referenser	21
Bilaga 1 - Intervjuguide	22

1. Inledning

Under socionomutbildningen förbereder man sig för ett kommande yrke inom socialt arbete. Som yrkesverksam socionom kommer man att möta många olika individer med skiftande livsförutsättningar och med olika bakgrund. Hur man praktiskt i yrket ska agera är svårt att genom litteratur förbereda sig på. Idén till denna studie uppkom i och med vårt deltagande i projektet Kunis som syftar till ett ökat kunskapsutbyte mellan studenter och deltagare på olika organisationer. Deltagarna på organisationerna har av blandade skäl haft svårt att komma in i arbetslivet och har getts chans att frivilligt delta i dessa organisationer. Att redan under utbildningen få dela kunskap med framtida potentiella klienter kan för både studenterna och deltagarna minska förförståelsen för varandra och ge upphov till en bättre förståelse för varandras roller i livet.

Vilka fördelar kunskapsutbytet ger dessa deltagare är just det vi med denna studie vill undersöka. Vårt tillvägagångssätt har varit att genom tre individuella intervjuer, två av dem med deltagare på organisationerna och en utav dem med en handledare, söka förståelse i vilka fördelar ett kunskapsutbyte mellan studenter och deltagare ger organisationernas deltagare.

1.1 Bakgrund

Under våra fältstudier besökte vi ett projekt som syftar till ett ökat kunskapsutbyte och en bättre samverkan mellan socionomstudenter och sociala organisationer. Detta sker bland annat genom något som benämns ”framtidswerkstad”, vilket är ett pars dagar intensivt möte mellan studenter och deltagare i syftet att genom ett kunskapsutbyte spåna på idéer om en förbättrad samverkan parterna emellan. Man vill ta lärdom av varandra och minska den förförståelse som ofta finns mellan socionomer och klienter.

Tiden ute på fältet gav oss möjlighet att besöka flera olika sociala företag och där få komma i kontakt med dess deltagare, samt personal. Så väcktes intresset av att undersöka hur ett kunskapsutbyte mellan studenter respektive deltagare sker och vilka fördelar detta ger de sociala organisationernas deltagare.

För att kort beskriva ett socialt företag så är det ett arbetsintegrerat företag som varken ägs av staten eller kommuner, utan drivs vanligen som arbetskooperativ. Det innebär att om du arbetar där så är du ofta delägande och delaktig i beslut rörande utveckling och organisering.

Företagen får inte lov att gå i vinst, utan allt överskott återinvesteras i organisationen, vilket möjliggör en tillväxtoch nyanställning. Målsättningen är att ge de som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden nya förutsättningar till arbete genom både arbetsträning och rehabilitering.

1.2 Begreppsdefinitioner

Organisation: med organisation syftar vi till de sociala företag som står beskrivna ovan

Deltagare: då deltagare nämns menar vi de personer som deltar i ett utav de sociala företagen

2. Syfte och frågeställning

Syftet med vårt arbete är att undersöka kunskapsutbytet mellan deltagarna och studenterna.

- Vad krävs för att ett kunskapsutbyte mellan socionomstuderandena och organisationernas deltagare ska ske?
- Hur sker kunskapsutbytet?
- Hur påverkar kunskapsutbytet fördomarna om varandra?

3. Teori

Med vår insamlade empiri syftar vi till att undersöka hur ett kunskapsutbyte sker. Därför valde vi att analysera empirin med utgångspunkt i det teoretiska perspektivet symbolisk interaktionism och Erich Fromms teori om samhällsfilosofi ur perspektivet relationell socialpsykologi. Teorin är en del av sociologisk socialpsykologi, men är också användbar i socialt arbete. Där används den främst som metod vid tolkning av sociala händelser.

Det var i Amerika i slutet av 1800 – talet – början på 1900 – talet som symbolisk interaktionism började utvecklas (Sohlberg, 2014:105). Teorins fader anses av många vara

George Herbert Mead. Mead var verksam vid University of Chicago där hans elev Herbert Blumer var med i myntandet av termen symbolisk interaktionism år 1937 (Fangen, 2005:17). Teorin består enligt Blumer (1969:2) av tre grundregler:

1. Hur en människa reagerar mot olika saker och ting har att göra med vilken mening och betydelse dessa ting har för individen i fråga. Tingen syftar till vardagliga fysiska objekt, så som stenar, bilar, flaskor etc. Men även mer abstrakta saker som grupper/kategorier av människor. Till exempel studenter, lärare, fiender etc. Slutligen inkluderas också vardagssituationer, samt institutioner som sociala organisationer etc.
2. Tingen tillskrivs en mening utifrån den sociala interaktion individen har med andra i sin omgivning.
3. Tingets tillskrivna mening förändras genom en tolkningsprocess för andras beteende.

En interaktion följs av en process i vilken identifieringen av den man möter förändras. Det första man i en interaktion ser är en stereotyp bild av varandra. Man tar fasta på hårfärgen, längden, kläderna etc. När man sedan interagerar med varandra växer en mer konkret bild fram. Man får genom uppträdande, bemötande, tonfallet och attityder med mera en uppfattning om varandras identiteter. I detta läge sker en anpassning till varandra och interaktionen har gått ett steg längre (Bogild, Lundén & Näsman, 1974:60-61).

Den konversation som sker mellan individerna sker inte bara i ord, utan en uppfattning om varandra, den sociala identifieringsprocessen bildas snarare genom innebörden av gester, uttryck, miner etc. För att interagera och kommunicera med varandra sker ett rolltagande. En enkel liknelse till begreppet kan vara empati. Man försöker sätta sig in i den andres situation för att få en ökad förståelse för personens upplevelser och känslor. Rolltagande är viktigt för det sociala samspelet och för att kunskap ska kunna utväxlas mellan människor (Trost & Levin, 2010:77).

Identifieringsprocessen pågår under hela integrationen mellan individer. På så vis kan uppfattningen om varandra ändras om inte den uppfattning som första intrycket gav stämmer överens med hur individen beter sig. Man kan till exempel ha en bild av att en person med MS har svårt att prata, när man sedan närmar sig personen och hen pratar utan svårigheter har uppfattningen ändrats och man får en annan syn på identiteten av individen i fråga. Inom symbolisk interaktionism kallas detta icke – institutionaliserad interaktion. Med andra ord ändras den förförståelse, eller bild man hade av den andra genom att personen beter sig på ett för dina föreställningar oväntat sätt. Om personen i mötet tvärtom beter sig som du förväntar

dig, förblir bilden oföränderlig. Detta kallas institutionaliserad interaktion (Boglund et al., 1974:66).

Mead tar i teorin upp två olika medvetandeformer som i dess parallella utveckling möjliggör för den intellektuella och sociala tillväxt som ligger till grund för att utvecklas till en social varelse och ge chans till ett kunskapsutbyte. Den första är medvetandet, ett tillstånd i vilket man har erfarenheter av känslor som tillfredsställelse och värk. Det andra är självmedvetandet, i vilket människan blir kapabel att göra sig själv till objekt inför andra. Dessa två gör tillsammans att människan kan vara medveten om både den egna kroppens aktiviteter och samtidigt förstå sitt beteende, handlande och sin tillvaro som något som tar form i anpassningen till en social process. Ett barn kan inte från födseln interagera med andra, utan detta är en förmåga som tränas upp när barnet och dess omgivning förenas genom det betydelsebärande talade språket. Barnet säger till exempel ”bil” och får av sin förälder ett upprepat svar, ”bil”. Dessa stimuli påverkar sändaren och mottagaren på samma sätt och utvecklar barnet möjlighet till att interagera. I detta sociala utbyte genom kommunikation sker ett rolltagande och barnet lär sig att sätta sig i den andres ställe, vilket utvecklar självmedvetandet (Stenberg & Isenberg, 2013:22). Genom att ses och erkännas av varandra och kunna anpassa sig till varandras roller i en social situation införlivas barnet gradvis i sociala sammanhang och till att bli en samhällsvarelse (Stenberg & Isenberg, 2013:27). Som samhällsvarelse utvecklar individen det sociala självet. Mead menar att en individs möjlighet till att agera, interagera och genom språket utväxla erfarenheter och kunskap, alltid sker utifrån det sociala sammanhang hen ingår i. Grunden till interaktion står alltid i relation till andra människor (Stenberg & Isenberg:27).

I symbolisk interaktionism är de sociala relationerna grunden till både individen och samhället. Individen föds i relationen och samhällets byggs upp av sociala relationer.

Varje dag, dygnet runt sker interaktioner mellan individer i samhället. Det sker genom möten, samtal, genom det vi ser, det vi hör, det vi läser och det vi upplever (Troost & Levin, 2010:105). Alla ting omkring oss har fått en specifik uppfattning som hos varje individ är unik – alla ser vi olika på saker och ting. Vilken innebörd de olika tingen har gör att vi redan i början av en interaktion har en tydlig uppfattning om hur det är eller borde vara. I mötet med andra både begränsas och berikas vi av dessa uppfattningar, allt beroende på hur det

sammanfaller med våra föreställningar. En interaktion kan leda till en social relation genom att möten bidrar till något för de inblandade parterna berikande. Till exempel när ett barn finner sig en ny kompis. De börjar med en interaktion, dem leker tillsammans och den sociala interaktionen övergår snart i en social relation. I den sociala relationen känner man till varandras roller och kommunikationen blir mer naturlig. I möten där man utgår från en bestämd uppfattning i hur den sociala relationen ser ut antar man en roll som man tror passar in i det sammanhanget och det kan vara svårt att utbyta erfarenheter med varandra. Till exempel om en klient ska på sitt första möte med en socialsekreterare. De båda har en uppfattning om varandra och kommer att anta en roll utefter det (Sohlberg, 2014:101).

Ytterligare en intressant teoretiker vi vill ta med är Erich Fromm, som med sin teori om mänskliga relationer kan vara till hjälp i vår undersökning. Även om detta må vara ett sidospår från symbolisk interaktionism har Fromms tankar mycket att göra med interaktioner människor emellan. Fromm kopplade dock den sociala människan mer till samhällets struktur och uppbyggnad, vilket också kan vara intressant i undersökningen av ett kunskapsutbyte. Fromms teori bygger på en ambition av att skapa en samhällsfilosofi i vilken förståelsen för individen, sociala relationer och samhället står i en kraftfull och dialektisk relation till varandra (Stenberg, 2013:35). Han föddes i Tyskland 1900 och var enda barnet i en judisk familj. Hans förväntningar på att bli något hemifrån var stora och han valde så att studera till en fil. kand. i sociologi. Studierna fick honom att se olika problem ur ett socialt perspektiv (Stenberg, 2013: 36).

Fromm hade tankar kring hur individer genererar olika medel i syfte att skapa kreativa relationer och grunda socialt välbefinnande. Genom att i ett möte upprätta ett svagare eller starkare socialt band skapas en relation. En relation kan beskrivas som en förbindelse mellan individer i vilken en delad bild av verkligheten växer fram genom kontinuerliga möten (Stenberg & Isenberg, 2013: 10).

I sin teori är sociala karaktärer ett viktigt begrepp, vilket syftar till den typiska karaktären som i en viss kultur delas av majoriteten av människor. Han menar att detta inte ska kopplas samman med personlighet, som det alltid finns en mångfald av. De sociala karaktärerna är enligt Fromm en hjälp att förstå relationen mellan individen, gruppen och samhället. Karaktärerna har ändrats i takt med samhällets utveckling och består av bland andra den receptiva karaktären, den exploaterande karaktären, den hamstrande karaktären, den säljande

karaktären och den skapande karaktären. De första fyra karaktärerna beskrivs av Fromm som improduktiva på det sätt att dem har negativa konsekvenser för individens välbefinnande genom att pendla mellan att vara antingen produktiva eller improduktiva för samhället och ekonomin. Med improduktiva avser han att dem på olika sätt begränsar möjligheten att skapa en god balans mellan individuell utveckling och sociala band, vilket hämmar välbefinnandet och resulterar i personliga problem. De olika karaktärerna är var och en bidragande till upprättandet av en social ordning (Stenberg, 2013: 35-45).

4. Tidigare forskning

Forskningen kring vårt ämne var väldigt svår att hitta då den mesta av forskningen fokuserades på sociala företag med en ekonomisk samt organisationsteoretisk inriktning (se t.ex. Doyle Corner & Ho, 2010). Artikeln A Positive Theory of Social Entrepreneurship gjord av Santos beskriver hur olika företag ser ut i jämförelse med andra. Santos säger i sin artikel att sociala företag inte får den uppmärksamheten den behöver i ett teoretiskt sammanhang vilket resulterat i att hans syfte är att utveckla en positivistisk teori som kan bli till grund för vad som skiljer sociala företag gentemot andra slags företag (Santos 2012:336).

Kännetecknet för sociala företag är att de består av en viktig samhällsmekanism som uppmärksammar sociala problem som glömts bort av marknaden och staten. Fokus ligger på empowerment som betyder att man stärker individerna och grupperns förmåga att hantera och lösa problemen (Santos 2012:348). Ett socialt företag använder sig många gånger av nyskapande lösningar för att kunna konkurrera med exempelvis kommersiella företag. Syftet med detta är inte att försöka gå med ekonomisk vinst utan att försöka hitta hållbara lösningar på olika problem (Santos 2012:345:346). För att detta ska ske måste företagen vara innovativa för att hitta lösningar för att rent ekonomiskt kunna gå runt. Santos (2012:341) uppmärksammar de problem som de sociala företagen kan ha som är de positiva yttre dragen som han exemplifierar genom att visa på att vaccinering mot en del sjukdomar i vissa fall inte genomförs av andra aktörer, men om de genomförs blir det en positiv konsekvens för befolkningen. Santos (2012:344) menar att uppgiften som de sociala företagen har är att försöka lösa marginaliserade grupperns diverse svårigheter där dessa svårigheter har positiva yttre drag. Inom denna forskning ser man exempel på hur man kan förklara och förstå sociala

företag och därmed är det viktigt att uppmärksamma sociala företag i en social kontext än att se den ur ett organisatoriskt perspektiv.

Spagnolo, Murphy & Librera (2008:188) gjorde en kvantitativ enkätstudie om gymnasieelevers uppfattning om människor med psykisk ohälsa förändrades efter en föreläsning de gick på som handlade om just psykisk ohälsa. Föreläsarna var människor som själva drabbats av psykisk ohälsa och efter knappt en timma av föreläsningen hade elevernas syn förändrats. Detta var förutspådd av forskarna och de menar att genom kunskap samt möten med stigmatiserade grupper kan dessa negativa fördomar och attityder förändras. Forskningen visar dock på hur attityder förändras på lång sikt som är minimal samt att deras undersökning visar på attitydförändringar på kort sikt (Spagnolo et al., 2008:191-192). Corrigan & O'Shaughnessy (2007:95) menar också att kontakt med stigmatiserade individer med psykisk ohälsa minskar dessa negativa attityder. För att minska stigmatiseringen har de kommit på olika metoder som exempelvis att komma i kontakt med dessa grupper. En annan metod kan vara opposition samt utbildning för att öka förståelsen om dessa grupper (Corrigan & O'Shaughnessy, 2007). I sin forskning har de dragit slutsatsen att ett möte måste ske för att en riktig attityds förändring ska ske då de i detta möte får interagera med varandra, som exempelvis genom ett kontaktperson-program där man möts en eller flera gånger. Corrigan & O'Shaughnessy (2007:94-95) menar att oavsett mötets intensitet så blir det en minskning av stigmatiseringen. Dock kan det ske eventuella förändringar då det forskats mer kring den förändrade stigmatiseringen i mötet mellan individer med eller utan psykisk ohälsa dock inte kring andra stigmatiserade grupper.

Hur socionomstudenters attityder ser ut i praktiken har Sullivan (1993) undersökt genom en diskussion som bygger på kritik mot engelska CCETSWs (Central Council for Education and Training in Social Work) uppfattning om förutsägelsen om hur studenters attityder kan se ut genom att granska deras beteende och språk (1999:311). Resultatet i hennes studie visade att även om studenterna under sin utbildning lär sig vilka värderingar man bör ha som en socialarbetare är det svårt att bedöma studenters attityder. Sullivan (1999:320) talar för att fler självreflekterande diskussioner bör vara en del av den engelska utbildningen. Problemen med att bedöma studenters attityder är att man inte kan avgöra om det verkligen är deras verkliga värdering eller om det är en yrkesrolls värdering som denne förmedlar. Studenter har en tendens att uttrycka sig på det sättet som de anser vara det som lärare och yrkesmänniskor önskar av dem. Sullivan (1999:316-319) menar också att när man tar till sig en värdering

måste man släppa en annan vilket kan resultera i att människor inte gärna vill ta till sig nya värderingar. I vår studie granskar vi hur kunskapsutbytet sker mellan människor och dessa stigmatiserade grupper och hur uppfattningen och värderingarna förändras efter mötet med dem

5. Metod

För att få en djupare förståelse för det fenomen vi ska undersöka så har vi använt oss utav en kvalitativ ansats för att kunna svara på vårt syfte. Dock ska nämnas att syftet och frågeställningen har tagit en annan riktning under undersökningens gång. Frågeställningen har korrigerats, men är fortfarande utformad på så sätt att besvara vårt intresse som kretsar kring kunskapsutbyte. Dessa kvalitativa metoder är att föredra då de kan utveckla nya kunskaper och oftast behövs inte många objekt för att undersöka utan fokus står istället på att gå in på djupet (Jacobsen 2012:26)

5.1 Datainsamling

Metoden vi använde oss utav för att samla in data var enskilda intervjuer med både deltagare och handläggare/handledare på de olika organisationerna vi var på. Vi använde oss utav en intervju guide med ett antal frågor som vi först och främst utgick från, men frågor lades till under intervju-tiden beroende på vad den intervjuade svarade på, alltså följdfrågor. Intervjun pågick mellan 20-30 minuter som spelades in på mobiltelefonen samt transkriberades i sin helhet.

För att hitta forskning inom området använde vi oss utav olika databaser som exempelvis "supersök" och "googlescholar" där vi letade efter artiklar. Sökord vi använde oss utav var främst kunskaps utbyte, knowledge transfer, symbolisk interaktionism och förförståelse.

5.2 Urval

Enligt Jacobsen (2012:128) så lags inte så stor vikt på mängden deltagare i en undersökning när det handlar om en kvalitativ undersökning utan det intressanta och fokus står istället på informationen man får från deltagarna. Vårt syftes focus riktar sig mot en specifik grupp vilket gjorde vårt urval begränsat, men de som deltog kan representera en typisk enhet, alltså att de är representativa för en specifik grupp av människor. Urvalet var också slumpmässigt då vi inte visste vilka som skulle intervjuas (Jacobsen 2012:130-131).

Deltagarna till vår studie söktes i de olika organisationerna vi fick komma och besöka under vår tid som fältstudenter på Kunis. Vi kontaktade vår handledare under fältveckan som hjälpte oss få tag i olika personer som vi kunde intervjuas och sammanlagt fick vi in 3 intervjuer.

5.3 Analyismetod

Vi valde att använda oss utav en innehållsanalys då vi tyckte att den var mest lämplig för att kunna analysera vårt material samt att den är bäst lämpad för den kvalitativa studien med intervjuerna. Innehållsanalysen utgår först och främst från att kategorisera de intervjuades innehåll efter olika teman som man sedan kan exemplifiera med hjälp av olika citat tagna från intervjuerna. Genom ett systematiskt sätt går man igenom olika steg i analysen där man först startar med att anteckna tankar och funderingar som man fick av att läsa intervjuerna. Efter detta går man vidare genom att få fram olika teman som man delar upp i huvudkategorier samt underkategorier (Burnard 1991).

5.4 Validitet

Eftersom vi själva inte valde ut våra deltagare till intervjun kan det tänkas att det inte riktigt ger en korrekt bild då våra deltagare valts ut av andra. Det är möjligt att de valts ut för att de själva har en mer positiv inställning till vår undersökning vilket kan ha gjort att vårt resultat

sett annorlunda ut om med andra respondenter (Jacobsen 2012:172).

Eftersom vår undersökning är en kvalitativ undersökning så är syftet inte att nå hög validitet, utan mer att försöka förstå fenomenet utifrån ett antal enheter (Jacobsen 2012:172).

Eftersom våra intervjuade personer berättat om deras egna erfarenheter och upplevelser så finns ingen anledning till att tro att de inte gett oss den sanna informationen. Men samtidigt kan de ha uteslutit den "sanna" informationen då de inte vill att deras organisation ska ses ur ett negativt perspektiv och därför svarat på det sättet som får deras organisation att ses ur det mest positiva perspektivet (Jacobsen 2012:165-166).

5.5 Etiska aspekter

De som deltog i intervjuerna kontaktades genom vår handledare som vi hade under vår fältvecka, de blev också informerade till en liten del om vad som skulle diskuteras. De tre intervjuade fick sedan ge oss ett muntligt samtycke för att visa att de samtyckte till att intervjun skulle genomföras, spelas in samt att användningen av intervjun till studien. Inspelningarna och transkriberingarna har förvarats på privat telefoner samt datorer med lösenkoder som ingen utomstående kan ta del av. De intervjuades identitet har också anonymiserats så att de skulle känna att de kan säga vad de vill utan att en utomstående ska kunna koppla informationen de gav med dem.

Det finns enligt Jacobsen (2012:29-32) tre etiska grundkrav att förhålla sig till. Det första är *informerat samtycke* som vi ovan beskrivit, var noga med att få innan intervjuerna genomfördes. Den andra är krav på *skydd av privatlivet*. Detta etiska krav respekterade vi genom att anonymisera intervjupersonernas identitet. Det tredje och sista är krav på att bli *korrekt återgiven*. För att tillfredsställa detta kommer vi att i analysdelen återge flera citat ur intervjuerna.

6. Analys

Analysen av empirin kommer att tolkas med hjälp av symbolisk interaktionism och Fromms teori. Vi hoppas kunna få svar på vår frågeställning som är:

- Vad krävs för att ett kunskapsutbyte mellan socionomstuderandena och organisationernas deltagare ska ske?
- Hur sker kunskapsutbytet?
- Hur påverkar kunskapsutbytet fördomarna om varandra?

Innehållsanalysen av intervjuerna gav oss följande kategorier:

Huvudkategori	Underkategori
Relationen	Mötet på en neutral plats
	Kommunicera med varandra
Fördomar	Vi och dem
	Hitta jämlikhet
Tidsbrist	För lite tid
	Svårt att hitta tid

Kategorierna hjälpte oss att få en uppfattning om hur kunskapsutbytet sker och vilka svårigheter det möter på vägen. De flesta respondenterna svarade enhetligt, men någon fokuserade mer på att kunskapsöverföringen främst sker från deltagarnas sida och man fick känslan av att det var väldigt viktigt för individen att ge kunskap. Samtliga respondenter tog upp tid som ett stort problem, varför en utav kategorierna blev just tidsbrist. Relation och fördomar pratades det också om under alla intervjuer, så även dessa kategorier kändes naturliga att ta med. Huruvida vi får ett svar på vår frågeställning återstår att se. Vad kategorierna kan hjälpa till med är att få en större förståelse för kunskapsutbytet mellan studenterna och deltagarna, vilket är grunden till vår undersökning. Vi ska nu tolka dessa kategorier med vald teori och med hjälp av citat från intervjuerna.

6.1 Relation

Kategorin *Relation* har vi valt att ta med eftersom det var ett ämne som kom upp i samtliga intervjuer. Vid frågan om hur ett kunskapsutbyte sker fick vi av en respondent följande svar:

”Det är i mötena som man har med varandra, allt börjar med en relation, vad man säger och hur man tar till sig, hur man kommunicerar med varandra. Så det är genom mötet, att man får delta och samtidigt känna att kunskap strömmar från båda hållen”

Varför tycks en relation vara av så stor vikt för ett kunskapsutbyte? Förklaringen söker vi i perspektivet av symbolisk interaktionism. Alla ting får enligt Blumer (1962:2) en mening under individens utveckling till den sociala varelsen. Man ser ett ting med sina sinnen, får ett namn på det och tinget ges snart en betydelse. Om denna betydelse kommer att vara densamma beror på hur du i dina möten antingen får bekräftat tingets betydelse eller så har individerna olika uppfattningar och så ändras din bild av tinget. Din uppfattning om tinget kommer att spegla ditt agerande gentemot detta. Om man för första gången möter en person har man inte gett varandra någon mening (mer än möjligtvis den mening som personens i frågan om namn eller yrke har för en). För att få kännedom om varandra krävs ett möte, en interaktion. Utan interaktion har man bara betydelsen av symbolen, eller tinget av den lilla information du har. Säg till exempel att du vet att du ska träffa en student, då har begreppet student redan innan mötet en viss mening och betydelse för dig. Vid mötet bär du med dig denna uppfattning. Studenten har själv en förståelse för vad en student är och agerar därefter. Detta agerande kanske inte stämmer överens med den mening du gett tinget student, vilket gör dig förvirrad och du känner dig vilsen i personens närhet. När vi interagerar med andra ligger den innebörd olika ting har för oss till grund för hur detta sker. Men överensstämmer inte bilden med verkligheten förändras identifieringen av tinget. Denna identifieringsprocess gör att du efter första intrycket kommer att ändra uppfattning genom att interaktionen anpassas för att ge en mer konkret bild av den du interagerar med (Bogild, Lundén & Näsman, 1974:60-64). I början av denna identifieringsfas är det svårt att utbyta kunskap. Så att bara möta någon innebär att man har tilldelat personen i fråga en viss mening. När språket blir en del av interaktionen skapas så småningom en relation, där individerna speglar sig i varandra och får bekräftelse i sina uppfattningar om olika ting. Ni förstår varandra genom språket och gemensam uppfattning om

symboler. Kunskapsutbyte sker när du antingen kompletterar en bild av ett ting eller ger det ny innebörd.

En annan teoretiker som också kan vara till hjälp i förklaringen av relationens betydelse för kunskapsutbyte är Erich Fromm. Hans tankar om att människans behov av den sociala gemenskapen och individuell utveckling ger livet en mening, kan stödja respondenternas enhetliga svar om att relation är av stor vikt vid kunskapsutbyte. Enligt Fromms teori blir relationen en naturlig följd av det sociala. Alla människor söker en mental balans som finns att hämta i balansen mellan sociala relationer och individuell utveckling. I strävandet efter att må bra, som är en drift hos alla mänskliga varelser, söker man sig till sociala sammanhang, där du genom ett utbyte av erfarenheter och kunskap utvecklas individuellt (Stenberg, 2013:35).

En respondent uttrycker följande vid frågan om hur ett kunskapsutbyte sker:

”Att man fick samarbeta kring någonting och skapa något nytt, annars är omständigheterna alltid att vi hälsar på där eller dem hälsar på hos oss. Här förstår vi varandra, när vi var hopsmälta när vi skulle komma på hur vi skulle samarbeta ihop.”

Respondenten syftar till en dag då studenterna och organisationernas deltagare träffades på en neutral plats, där dem under ett par dagar utbytte erfarenheter och kunskap i syfte att hitta gemensamma lösningar till ett bättre samarbete. Fromms påstående om att människan i grunden är social och har ett behov att vara kreativ och skapande får av citatet stöd.

Respondenterna var under intervjuerna mycket positivt inställda till de gemensamma dagar dem hade med studenterna och såg detta som en fördel för dem då detta tyder på en tillfredställelse av det sociala och kreativa behovet. Kreativiteten översätter vi i detta fall till det intellektuella utbytet som skedde mellan parterna.

Kategorin *relation* besvarar delvis frågan på vad som krävs för att ett kunskapsutbyte ska ske och hur det sker. Vad som framkommit ovan är att relationen är nödvändig för ett utbyte av erfarenheter och kunskap.

6.2 Fördomar

Ytterligare en kategori vi hittade var fördomar, som tydligt framkommer i intervju personernas svar då de allihop tycker att det är viktigt att skapa en relation med varandra för att få bort fördomarna så att ett kunskapsutbyte ska kunna ske.

”Att vi möts på en neutral plats utan fördomar så att det inte blir ”vi och dom”.

Citatet ovan gällande uppfattningen om fördomar man har innan man interagerar med en människa och skapar en relation som kan analyseras med hjälp av Blumers (1969:2) grundregler som säger att människor agerar olika mot olika ting, i detta fall om kunskapsutbytet mellan studenter och deltagare på organisationerna. Det krävs en interaktion, ett möte för att kunna skapa en innebörd i termen kunskapsutbyte.

Om man utgår från den innebörd som olika ting har för oss när vi interagerar med andra kan detta i efterhand förändra vårt sätt att identifiera andra som exempelvis människor (konkreta ting) eller organisationer (abstrakta ting). Denna identifieringsprocessen resulterar i att efter det första intrycket anpassas interaktionen för att kunna ge en mer konkret bild av vem eller vad vi interagerar med (Boglund, Lundén & Näsman, 1974:60–61). Därför med hjälp av vår teori kan studenternas uppfattning om kunskapsutbytet som ett begrepp innan mötet bero på att de befinner sig i början av identifieringsfasen. Enligt våra intervjupersoner så hade studenterna de mötte en stereotypisk bild av vad en organisation kan tänkas vara samt en stereotypisk bild av människorna på organisationen. De intervjuade menar, precis som Sohlberg (2014:101), att genom ett kunskapsutbyte mellan studenterna och deltagarna och om hur interaktionen från en given utgångspunkt kan ge en bestämd uppfattning om hur en social relation och interaktion ska se ut utan fördomar och kategoriseringar av människor inom organisationerna.

”Idag är jag handläggare, men imorgon kan jag lika gärna vara en medlem. Mötet måste vara mer jämlikt och inte som att jag har mer makt över någon eller några fördomar mot någon.”

I och med citatet ovanför tar Jacobsen (2012:279-280) upp ett exempel i sin bok om Michael Lipskys kända bok *StreetlevelBureaucracy* ”gräsrotsbyråkraterna” (1980) där han studerade

mötet mellan klienter och välfärdsstatens professionella hjälpare som resulterade i en teori om hur den professionella uppträder. Inom teorin finns viktiga element så som a) mötet mellan professionella och klienter inte innehåller klara regler för hur man ska uppträda i mötet, b) klienterna vill alltid bli behandlade som enskilda individer, c) den professionelle har fått lära sig att behandla alla klienter som enskilda individer, d) en individuell behandling kräver mycket tid och resurser, något man sällan har, därför måste e) gräsrotsbyråkraterna skapa ett system för att avhandla sin ärenden snabbt, något f) han eller hon gör genom att inte behandla klienten som en enskild individ utan som en representant för en grupp. Lipskys viktigaste slutsats är att allt arbete med klienter innefattar en hög grad av stereotypisering, att man behandlar en människa utifrån en allmän uppfattning om hur man bör behandla en klient som kommer från en speciell grupp.

Respondenterna var alla överens om att mötet mellan studenterna och deltagarna ska ske på en neutral plats då mötet på organisationen resulterar i att de blir en stereotypisering, att studenterna ser dem som deltagare och inte ser dem som enskilda individer utan de ser på deltagarna som människor med exempelvis psykisk ohälsa. När de träffas på en neutral plats blir det till en fördel för alla inblandade då det blir mer öppna diskussioner åt båda hållen där man lär känna varandra på ett annat plan, där ”Vi och Dem” inte existerar.

Denna kategorin om hur man som människa har oavsiktliga fördomar om människor på olika organisationer kan lösas med hjälp av att mötas på en neutral plats. Där kan man diskutera som två människor, lära känna varandra som i sin tur kan resultera i att en relation skapas och man ser varandra som enskilda individer och inte ser den andre som ”sjuk”.

Kategorin *fördomar* ger oss ett svar på hur förförståelsen om varandra påverkas genom möten och kunskap om varandra.

6.3 Tidsbrist

Samtliga respondenter pratade mycket om bristen av tid. I avseendet att skapa en relation (som nämnts ovan var även detta en viktig del i processen av ett kunskapsutbyte) och dela erfarenheter och kunskap med varandra var just tillgången till tid något som lyste med sin frånvaro.

”Men det är svårt att skapa en relation på två dagar. Hade varit bättre att ha fler diskussionsgrupper och kanske hinna prata innan”

Respondenten syftar än en gång på de gemensamma mötena mellan studenter och deltagare, i vilka man syftade till att öka samverkan mellan parterna. Relation nämns återigen, men kopplat till tidsaspekten. Vi ska med vår valda teori försöka att få en bättre förståelse varför tid har så stor betydelse i relationsskapandet, som går hand i hand med ett kunskapsutbyte. Enligt en utav Blumers (1969:2) grundregler förändras tingets tillskrivna mening genom en tolkningsprocess utav andras beteende. Som beskrivits i teoridelen kan tinget vara en annan individ. I citatet ovan nämns viljan att ”hinna prata innan”. I symbolisk interaktionism är språket en viktig del i skapandet av relationer under interaktioner. Att hinna prata med varandra, spegla sina uppfattningar mot den andra och på så vis finna sin identitet/roll i mötet ger en djupare relation. I möten sker hela tiden en tolkning kring beteende, gester och språket. Att detta behöver ges tid och inte sker vid ett första möte kan vi förstå genom Fromms definition om relation. Han menar att ingåendet i en relation innebär att ett starkare eller svagare socialt band upprättats. Relationen utmärker en förbindelse som grundar sig i kontinuitet (tid) och att individerna skapar sig en delad verklighet (Stenberg & Isenberg, 2013:10). Kontinuitet syftar tillupprepande tillfällen eller fortlöpande sammanhang, vilket kräver tid. På så vis förstår vi vikten av att en relation kräver tid.

”Det behövs mer tid egentligen, för så som det är nu är alldeles för lite, man hinner inte absorbera all fakta, det blir för lite tid helt enkelt.”

För att kunna skapa en bra arbetsallians, eller en relation, är tiden en viktig faktor. En av respondenterna sa att när de var på Framtidsverkstaden (några dagars möten mellan studenter och deltagare i syfte att förbättra samverkan) och arbetade med studenter för att lösa vissa problem med kommunikationen dem emellan, byggdes en relation mellan dem. Alltså ses detta som en fördel åt båda hållen då man exempelvis ska arbeta tillsammans med någon under en längre period som i sin tur gör det möjligt att lära känna varandra på ett annat plan då man får chansen att visa flera sidor av sig själv. När det är kort om tid kan det bli till en nackdel i och med att de måste förhålla sig till någon form av tidsschema som kan resultera i

att kunskapsutbytet påverkas negativt. Denna nackdel har visat sig, enligt en respondent, när studenter har kommit till organisationerna och deltagarna främst fått ha ordet som resultat i att kunskapen i princip bara har flödat från ett håll.

”Sen tänker jag att det är lite tid vi vill ha, när det bara är 1 dag då studenterna kommer blir det väldigt viktigt att det är vi på organisationen som förmedlar kunskap, som jag upplever det är det viktigt att känna att det även ges åt andra hållet, allt handlar om tid.”

Mötet, Relationen och Tiden hör alla ihop med varandra då man i mötet skapar en relation, men för att kunna skapa en relation krävs det tid. Tiden är enligt alla respondenterna den viktigaste faktorn då den binder ihop alla våra kategorier med varandra.

Tidens koppling till undersökningens syfte som är hur ett kunskapsutbyte sker, ser vi genom att vi tidigare visade på att ett kunskapsutbyte kräver en relation och att en relation vidare behöver tid.

7. Diskussion

I vår undersökning syftade vi på att visa hur ett kunskapsutbyte sker, vad som krävs för att det ska ske och hur det kan påverka eventuella fördomar om varandra. Vi menar att vi med denna uppsats delvis fått svar på detta. Undersökningen visar att respondenterna själva upplever att fördomar och attityder förändrats gentemot varandra genom interaktioner i och med aktiviteter som de gör ihop som exempelvis Framtidsverkstaden. Detta var ett möte som skedde under några dagar och det visar också på betydelsen av tid. Tiden har tydligt framkommit vara nödvändig för att en relation ska skapas. Relationen var också det som var avgörande för att ett kunskapsutbyte ska ske. Själva kunskapsutbytet och relationen minskar sedan fördomarna om varandra enligt respondenterna.

I vår analys av deltagarnas uppfattning om kunskapsutbyte menar vi att vi fått svar på vår frågeställning i undersökningen. Vår tolkning av intervjuerna med stöd av våra teorier visar

på att ett kunskapsutbyte sker genom möten. Att en interaktion krävs för att skapa en relation, som i sin tur kräver tid. Även om vi inte exakt kan finna en förklaring till hur kunskapsutbytet sker har vi fått tydliga vinkar om att två faktorer är helt avgörande – *tid och relation*. . Vad som också framkom enligt de intervjuade själva var att kunskapsutbytet minskade fördomarna om varandra. Detta genom interaktionen. Mycket har kretsat kring möten i vår undersökning, därför har symbolisk interaktionism varit mycket relevant i vår undersökning och fungerat bra som referensram i vår analys av empirin.

Som nämnts ovan fick vi korrigera vår frågeställning under undersökningens gång. Men vi menar att detta inte påverkar arbetet, eftersom intresset kring att undersöka kunskapsutbyte fortfarande kvarstod. Anledningen är att de teman vi hittade vid innehållsanalysen inte riktigt överensstämde med vår frågeställning och intresset riktades istället mot kategorierna relation, tid och fördomar. Det var nödvändigt att korrigera frågorna eftersom de tre kategorierna var så pass tydliga och framträdande i samtliga intervjuer. Men efter en lite justering i frågorna anser vi att relevant fakta framkommit i vårt valda ämne. Även vårt resultat är korrekt utifrån det perspektiv vi valt att titta på materialet. Vår studie visar på att tid och relationer krävs för ett kunskapsutbyte och, med hjälp av våra respondenters svar, att detta sedan minskar fördomar gentemot parterna. Vår slutsats är att dessa kategorier är en sluten cirkel och går hand i hand med varandra, vilket knyter ihop hela undersökningen.

Vad gäller framtida forskning i vårt valda ämne anser vi det relevant att fortsätta undersöka vikten av ett kunskapsutbyte mellan studenter och deltagare på sociala organisationer. Ofta handlar det om att deltagarna är utsatta individer som behöver hjälp att komma in på arbetsmarknaden, få rehabilitering eller stöd i vardagen. Som studenter kommer deras framtid att så småningom ligga i våra händer. En ökad kunskap om varandra underlättar vårt arbetssätt och möjligheter att hjälpa andra genom en ökad förståelse för varandra, vilket vi menar är hela syftet med kunskapsutbytet. Våra intervjupersoner menade också att ett kunskaps utbyte mellan varandra minskar på fördomarna vilket även bidrar till ett bättre arbetsklimat och en närmare relation mellan klienter och socialarbetare. Spagnolo (2008:191-192) tar upp om hur viktiga möten är, att de ska ges den tid som behövs och att en viktig punkt vad gäller dessa möten är att fortsätta utveckla mötesplatser (såsom Framtidsverkstaden) mellan utsatta grupper och andra grupper.

I begynnandet av arbetet stod det klart av var undersökningsintresset låg. I och med vår fältstudie på Kunis, som står för kunskapsutbyte, var det aktuellt att undersöka just detta. Frågan var bara hur vi skulle gå tillväga. Vår valda metod fungerade väl i sökandet efter svar på vår frågeställning. Dock blev det färre intervjupersoner än vad vi räknat med, vilket resulterade i en mindre mängd empiri. Samtidigt så gav intervjuerna många liknande svar och riktningar, vilket gjorde det enkelt att hitta teman och kategorier i materialet. Så trots att intervjupersonerna var få, gav dem oss fantastiskt bra och utförliga svar, vilket dem ska ha ett stort tack för.

Referenser

- Blumer, Herbert (1969) *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.
- Boglund, Anders, Lundén, Ann & Näsman, Elisabet (1974) *Jag; Den Andre – spelet om dej och mej och dom utstötta. En presentation av symbolisk interaktionism och stämplingsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Burnard, Philip (1991) "A method of analysing interview transcripts in qualitative research". *Nurse Education Today*, 11 (6) s. 461-466.
- Corrigan, Patrick W. & O'Shaughnessy, John R. (2007) "Changing mental illness stigma as it exists in the real world". *Australian Psychologist*, 42 (2) s. 90-97.
- Fangen, Katrine (2005) *Deltagande observation*. Malmö: Liber.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2012) *Förståelse, beskrivning och förklaring: Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Santos, Filipe M. (2012) "A Positive Theory of Social Entrepreneurship". *Journal of Business Ethics*, 111 (3) s. 335-351.
- Sohlberg, Peter (2014) "Om interaktion och socialitet" I Sam Larsson & Peter Sohlberg, (red.): *Socialpsykologi för socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Spagnolo, Amy B., Murphy, Ann A. & Librera, Lue Ann (2008) "Reducing Stigma by Meeting and Learning from People with Mental Illness". *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 31 (3) s. 186-193.
- Stenberg, Henrik & Isenberg, Bo (2013) *Relationell Sociopsykologi – klassiska och samtida teorier*. Stockholm: Liber
- Sullivan, Elizabeth (1999) "The assessment of social work students' attitudes". *Social Work Education*, 18 (3) s. 311-321.
- Trost, Jan & Levin, Irene (2010) *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 – Intervjuguide

1. Berätta kort om dig själv
2. Känner du till Kunis
3. Vad är din uppfattning om Kunis syfte?
4. Vilka fördelar ser du med ett kunskapsutbyte mellan studenter och er deltagare på organisationerna?
5. Upplever du att ett kunskapsutbyte sker?
6. Hur tror du att kunskapsutbytet sker?
7. Tycker ni att något hade kunnat göras annorlunda för att kunskapsutbytet ska ske mer effektivt? I sådana fall vad?
8. Tycker ni att det är en bra ide att vi studenter får komma och se vad ni gör på organisationerna och få en inblick i er vardag?
9. Vad tror du att det ger er och oss studenter i frågan om kunskapsutbyte?
10. Hur tror du att kunskapsutbytet påverkar synen på socionomyrket?
11. Är det något mer du vill tillägga som du tycker är viktigt?